

KSIĄŻKI EKONOMICZNO-ROLNICZE

L'annata agraria 1961 (Rok rolniczy 1961). Roma 1961, Istituto Nazionale di Economia Agraria, s. 84

Kolejny rocznik zawierający ocenę sytuacji i osiągnięć rolnictwa włoskiego w układzie i treści zbliżony do poprzednio omówionych roczników (vide nr 6/1960 i 4/1961). Rok 1961 okazał się szczególnie korzystny (głównie ze względów klimatycznych) także dla rolnictwa włoskiego, którego produkcja netto była wyższa o 5,7% w stosunku do roku ubiegłego, podczas, gdy za ostatnie 4 lata przyrost produkcji netto wynosił przeciętnie 4%.

BOIS P.: Paysans de l'Ouest (Chłopi w zachodniej części kraju) Le Mans 1960, Mouton et Co, s. XIX, 716.

Obszerna monografia, w której autor analizuje okręg La Sarthe (Francja zachodnia) w epoce rewolucyjnej i obecnie. Najbardziej interesuje go nastawienie polityczne chłopstwa i wpływ tego nastawienia na niektóre czynniki ekonomiczne i socjalne. Aby czynniki te uchwycić i uwypuklić autor rozważa sytuację polityczną okręgu i Francji, panujące ówczesnie stosunki własnościowe, religijne, demograficzne i ekonomiczne, w powiązaniu z dochodem z rolnictwa i przemysłem wiejskim.

BRAGINSKI B. J.: Statisticeskije gruppirowki kolchozow i sowchozow po proizwoditelnosti truda (Grupowanie statystyczne kolchozów i sowchozów wg wydajności pracy). Moskwa 1961, Gosstatizdat CSU SSSR, s. 116.

Zadaniem publikacji jest pokazanie praktycznych możliwości wykorzystania metody grupowania statystycznego przedsiębiorstw rolnych dla dokonania ekonomicznej oceny czynników wzrostu wydajności pracy, tego podstawowego wskaźnika analizy produkcji oraz ujawniania rezerw. Rzecz opracowana na konkretnym materiale wybranych rejonów ZSRR i przeznaczona dla organów planowania rejonowego przy analizie i uogólnianiu projektów planów, przydatna zatem dla szerokich kręgów ekonomistów i statystyków, zajmujących się zagadnieniami ekonomiki i statystyki rolnej. Po wprowadzeniu w metodę grupowań statystycznych autor omawia grupowanie gospodarstw wg poziomu wydajności pracy w ogóle oraz wg poszczególnych jej czynników.

BRATULIĆ V.: Rovinjsko selo (Wieś Rovinjsko). Zagreb 1959 Jadranski Institut Jugosl. Akad. Znanosti i Umejetnosti, s. 220.

W serii monografii wsi Jugosławijska Akademia Nauk i Umiejętności wydała pracę o wsi Rovinjsko w Istrii, opartą na materiałach archiwalnych, które pozwoliły zapoznać się z dziejami tej wsi od 1526 r. Autor wykorzystał w swych badaniach dokumentację ekonomiczno-geograficzną, etnograficzną, historyczną, polityczną i narodowościową. Podane przez niego wiadomości dotyczą spraw organizacyjnych, administracyjnych, sprzeczności i walk klasowych ludności wsi.

CZAYKOWSKI W.: Odległość jako czynnik kształtujący ekonomikę i organizację gospodarstwa rolnego. Szczecin 1960, Szczecińskie Tow. Naukowe, s. 75,

W publikacjach Wydziału Nauk Przyrodniczo-Rolniczych (t. VI, z. 1) ukazała się praca analizująca wpływ ekonomiki odległości na ekonomikę i organizację PGR. Autor w dużym stopniu oparł swe rozważania na teorii Thünera, a także zestawiał polską i obcą literaturę przedmiotu. Na tej podstawie oraz na podstawie badań własnych przeprowadzonych w państwowych gospodarstwach rolnych woj. szczecińskiego (dotyczących charakterystyki terenu badań, metodyki, wpływu odległości od stacji kolejowej oraz położenia miasta powiatowego na poszczególne gospodarstwa) sformułował końcowe wnioski swych dociekań.

DUMONT R.: **Afrique noire — development agricole** (Czarna Afryka — rozwój rolnictwa). Paris 1961, Presses Universitaires de France, s. 212.

W serii Tiers-Monde, poświęconej problemom krajów gospodarczo mało rozwiniętych ukazał się raport R. Dumonta, (jednego z czołowych ekonomistów francuskich) dla republik Gwinei, Wybrzeża Kości Słoniowej i Mali. Raport zawiera analizę stanu gospodarki rolnej w tych krajach i przedstawia projekt jej rozwoju w zależności od potrzeb i warunków naturalnych. Autor postuluje czteroetapowy plan, który polega na wprowadzaniu stopniowych zmian w uprawie roli i roślin, melioracjach, nawożeniu, produkcji zwierzęcej, mechanizacji itd., czyli prowadzi do wyższych form rozwoju rolnictwa.

HAASE H.: **Zur erweiterten Reproduktion der Grundfonds in den LPG** (W sprawie rozszerzonej reprodukcji funduszy statutowych w LPG — rolniczych spółdzielniach produkcyjnych). Berlin 1961, VEB Deutscher Landwirtschaftsverlag, s. 136.

Zeszyt 8 serii Prac z Ekonomiki Rolnej stanowi ogłoszona drukiem rozprawa doktorska, wykonana w Instytucie Nauk Społecznych przy Komitecie Centralnym SED. Autor omawia znaczenie rozszerzonej reprodukcji funduszy statutowych w spółdzielniach produkcyjnych dla realizacji planu 7-letniego, wymienia wszystkie ich rodzaje oraz ich okrężny obieg, źródła powstawania, charakter, znaczenie, podział wpływów pieniężnych na fundusze, amortyzację i akumulację, rozważa problem, czy fundusze te były dotychczas w LPG reprodukowane, następnie postuluje zasady rozszerzonej reprodukcji funduszy oraz ich planowanie. W szczególności autor omawia fundusze produkcyjne z podziałem na środki trwałe, obrotowe i fundusz ziemi, fundusze: obiegowy, amortyzacyjny, akumulacji rezerw oraz spożycia zespolowego i indywidualnego.

HIGBEE E.: **Geografia sielskowo chozajstwa SSzA** (Geografia rolnictwa Stanów Zjednoczonych). Moskwa 1961, Izd. Inostr. Litier. s. 370.

Tłumaczenie publikacji znanego amerykańskiego geografa, gleboznawcy i specjalisty z zakresu wykorzystania oraz ochrony roli i roślin, pt. „American agriculture. Geography, resources, conservation” (Rolnictwo amerykańskie, Geografia, zasoby, walka z erozją). Rolnictwo Stanów Zjednoczonych jest rozpatrywane wg dużych rejonów wzgl. pasów produkcyjnych jak np. pas kukurydzy, pszenicy czy bawełny, różnych form użytkowania ziemi, ze szczególnym opisem: urządzeń nawadniających oraz zaleceń w zakresie walki z zabagnieniem i zachwaszczeniem gleb, wykorzystania zasobów ziemi i wpływu działalności ludzkiej na ich podnoszenie. Rzecz przewidziana dla geografów-rolników oraz pracowników organizacji planistycznych.

KAHLKE W., STERN H.: **Der Hof in der Erbfolge. Ein Leitfaden und Helfer für die Praxis.** (Dziedziczenie gospodarstw) Hamburg 1961, P. Parey s. 72, Betriebs- und Arbeitswirtschaft in der Praxis, Heft 6.

Publikacja pomyślana jako przewodnik praktyczny oraz poradnik, zawiera bowiem wskazówki co do spadkobrania gospodarstw w NRF. Opracowana została przez 2 autorów: rolnika dyplomowanego oraz radcę specjalnego sądu, powołanego do rozpatrywania spraw dziedziczenia gospodarstw rolnych. Z tego względu rzecz nie ma bezpośredniej przydatności dla polskiego czytelnika, może natomiast go zainteresować dla celów porównawczych.

KARROL J., KRIDER J. L.: **Swinowodstwo na fermach USA** (Hodowla trzody w USA). Moskwa 1961, Sielchozgiz, s. 632.

Tłumaczona w skrócie praca profesora Uniwersytetu w Illinois — W. J. Carrola oraz v-przewodniczącego Tow. Akcyjnego Farm Trzody Chlewnej J. L. Kridera (wydana w USA w 1956 r.). Książka zawiera podstawowe i szczegółowe dane o racjonalnej organizacji i technice hodowli trzody, systemach reprodukcji stada i tuczu, stosowanych budynkach i urządzeniach, racjonalnym żywieniu i jego normach. Specyfiką pracy jest ujęcie całości i każdego z zagadnień od strony rachunku ekonomicznego oraz ekonomicznej efektywności przedsięwziętych środków. To zapewne skłoniło do przetłumaczenia publikacji i wydania jej w jęz. rosyjskim z odpowiednim wstępem, w którym powiedziano m. in. o przodującej roli USA w produkcji wieprzowiny i tłuszczów wieprzowych wśród krajów kapitalistycznych. Pogłowie trzody osiągnęło bowiem w USA 80 mln. szt. W zakończeniu podano bogatą biblio-

grafię przedmiotu do każdego z 23 rozdziałów (drukowaną czcionką łacińską), w tekście zaś liczne ilustracje, rysunki, diagramy i dane statystyczne. Wydawca ocenia przydatność książki tak dla praktyków jak pracowników naukowych.

KIM ŽAN CZU, CHON DAL'SOU: Koopierowanie sielskowo choziajstwa w Koriejskiej Narodno-Demokratycznej Respubliki (Uspódzielczanie rolnictwa w Koreańskiej Republice Ludowo-Demokratycznej). Moskwa 1961, Izd. Uost. Litier. s. 134. Akad. Nauk SSSR.

Tłumaczenie z jęz. koreańskiego (dokonane w Instytucie Narodów Azji Akademii Nauk ZSRR) jednej z większych prac dotyczących chłopskich indywidualnych gospodarstw rolnych, powstania pierwszych gospodarstw spółdzielczych i etapów rozwoju koreańskiego ruchu spółdzielczego, jego specyfiki, środków organizacji gospodarstw przedsięwziętych dla wzmocnienia spółdzielni, zakończenia akcji uspódzielczania rolnictwa i nowego etapu jego rozwoju. W załączniku podano tymczasowy wzorcowy statut spółdzielni produkcyjnej.

KOSIEK Z.: Bibliografia polskich bibliografii gospodarstwa wiejskiego. Warszawa 1962, PWRiL, s. 120.

Cenne wydawnictwo ułatwiające dotarcie do poszukiwanej literatury zestawia (do 1960 r.) bibliografie, które ukazały się bądź jako wydawnictwa samoistne bądź znajdują się w czasopismach lub były zamieszczone w różnego rodzaju publikacjach.

Bibliografia bibliografii, inspirowana przez Zakład Historii Nauki PAN, zawiera następujące działy: zagadnienia ogólne, historyczne, organizacyjne, społeczne, ekonomiczne i statystyczne rolnictwa, budownictwo, maszynoznawstwo i inżynierię rolną, gleboznawstwo, klimatologię, chemię rolną, fizjologię roślin, uprawę roli i roślin, hodowlę roślin, warzywnictwo, sadownictwo, kwaciarstwo, ochronę roślin, hodowlę zwierząt domowych, pszczelarstwo, ogrodnictwo, rybactwo, hodowlę ryb, weterynarię, produkty pochodzenia roślinnego i zwierzęcego, przemysł rolny, leśnictwo, łowiectwo, czasopisma, encyklopedie, katalogi księgarskie, informatory. Pracę kończą skorowidze: autorski i przedmiotowy. Ogółem autor zestawiał 1036 pozycji.

KOSTIENKO A. J.: Izuczenie woprosow socialističeskoj industrializacii i kolektywizacii sielskowo choziajstwa (Poznawanie zagadnień socjalistycznej industrializacji i kolektywizacji rolnictwa). Moskwa 1961, Izd. Akad. Pedag. Nauk RSFSR, s. 120.

Wykłady wzorcowe wymienionych w tytule zagadnień wydane przez Instytut Ogólnego i Politechnicznego Nauczania Akademii Nauk Pedagogicznych RSFSR w sposób, który może zainteresować propagandystów i popularyzatorów zagadnień rolniczych tak od strony ujęcia materiału, jak metody jego podania.

KUCZYŃSKI J.: Podstawy światopoglądowe chłopów. Warszawa 1961, Wiedza Powszechna, s. 184.

Autor objął badaniami 40 wsi pow. łowickiego (13 częściowo zorganizowanych w spółdzielnie produkcyjne i 27 o gospodarce indywidualnej). Celem tych badań było stwierdzenie jak na wsi przebiega proces kształtowania się racjonalnego poglądu na świat. Zbieranie materiału rozpoczął autor w 1954 r. kontynuował je zaś w 1956/7 badając rolę TWP na wsi.

Analiza uzyskanego materiału pozwoliła na wysnucie wniosków jak sposób spędzania wolnego czasu wpływa na kształtowanie się świadomości chłopów, jakie motywy wpływają na zdobywanie wiedzy o świecie, różnicowanie się postawy wobec życia i świata, jakie są reakcje na naukowe treści światopoglądowe, wreszcie — na tym tle — jakie powinny być założenia i formy prelekcji prowadzonych przez TWP.

KWIECIENSKI M.: Rolnictwo a żyzywienie w krajach kapitalistycznych. Warszawa 1962, PWRiL, s. 170.

„Rolnictwo i wieś” oraz — dodajmy od siebie — żyzywienie ludności świata „stały się jak nigdy dotąd modne wśród polityków, działaczy gospodarczych, ekonomistów, etnografów i socjologów”... oto jest powód, dla którego autor (mówiąc jego słowami) zajął się omawianym tematem, a w szczególności czynnikami określającymi zapotrzebowanie na żywność (ludność i fizjologiczne oraz ekonomiczne granice zaspokojenia jej potrzeb), podstawami, możliwościami i drogami rozwoju produkcji rolniczej (m. in. przez zwiększenie powierzchni oraz nakładów pracy i kapitału

w rolnictwie, jako też rozwoju przemysłu), sposobami zaopatrzenia ludności w żywność w wysoko rozwiniętych krajach kapitalistycznych (Anglii, Niemczech, USA) oraz krajach rozwijających się. Z obowiązku bibliograficznego należy zwrócić uwagę na obszerny wykaz literatury całkowicie zniekształcony brakiem korekty.

Lehrbeiträge zur Ökonomik der LPG. Teil 1 (Przyczynek z zakresu ekonomiki LPG — rolniczych spółdzielni produkcyjnych. Cz. 1) Berlin 1961, VEB Deutscher Landwirtschaftsverlag, s. 144. Schriftenreihe Agrarökonomik 11.

Zeszyt 11 rozpoczyna cykl przyczynków z zakresu ekonomiki spółdzielni produkcyjnych i dotyczy przedmiotu, zadań i metody ekonomiki oraz celów i warunków produkcji w LPG, a w szczególności zagadnień: socjalistyczno-spółdzielczej produkcji, jako podstawy nauki o ekonomii spółdzielni produkcyjnej, bazującej na teoretycznym fundamencie ekonomii politycznej socjalizmu oraz jej związków z ekonomiką rolnictwa, jako podstawową gałęzią. Jeśli idzie o produkcję LPG uwypuklono bodźce oddziaływające na podnoszenie produkcji rolnej, wydajności pracy oraz intensyfikacji gospodarstw i podnoszenia ich rentowności. Niniejszy zeszyt jest pracą zbiorową wykonaną pod red. W. Appelta, następnym 7 ma dotyczyć: organizacji przedsiębiorstw rolnych, ekonomiki produkcji roślinnej, gospodarki paszowej i leśnej, ekonomiki produkcji zwierzęcej, finansów i księgowości w LPG, planowania i rachunku kosztów oraz kierowania i zarządzania spółdzielniami produkcyjnymi.

O kierunkach perspektyw rozwoju rolnictwa. Warszawa 1961, PWRiL s. 82. Wydział Nauk Rolniczych i Leśnych PAN.

Materiały z dyskusji zebrania plenarnego Wydziału V PAN (29. V. 1961) zawierające referaty: S. Królikowskiego (Problem wyjaśnienia właściwych dróg uspołecznienia rolnictwa), B. Gałęskiego (O modelu wsi), A. Brzozy (Wzrost produkcji a środki postępu technicznego), D. Gałaja (Wpływ uprzemysłowienia i urbanizacji na przemianę wsi), J. Poniatowskiego (Zawód rolnika na tle przemian w rolnictwie u nas i na świecie). W zagajeniu A. Listowski przedstawił cele zebrania; mianowicie ogarnięcie całości zagadnień rolniczych, a nie zawężanie ich do poszczególnych specjalności, zwrócenie uwagi na intensyfikację rolnictwa i specjalizację produkcji, racjonalną gospodarkę, poziom fachowy rolnika, konieczność badania tych problemów przez naukę. Publikację zamyka dyskusja nad wygłoszonymi referatami.

OSCARSON G., RENBORG U.: **Förutsättningar for centralisared mjölkproduktion i stordrift.** Hogstansundersokningen (Warunki scentralizowania produkcji mleka), Stockholm 1962, Jordbrukets utredningsinstitut, s. 166, Meddelande fran fordbrukets utredningsinstitut 4/61.

Autorzy omawiają warunki, które muszą być spełnione dla zorganizowania scentralizowanej (jak oni to nazywają) produkcji mleka na dużą skalę w stadach złożonych z 200 i 400 dojnych krów, w dwu wariantach: dla krów na wolnym wybiegu oraz w oborze. Rozważania organizacyjne oraz kalkulacje i wnioski co do wydajności, opłacalności i kosztów (budynki, pasze, robocizna) są prowadzone dla obu wariantów oraz 2 ras krów (szwedzkiej czerwono-białej i szwedzkiej nizinnej).

Jeśli idzie o formy organizacyjne brane są pod uwagę spółdzielnie rolnicze, tudzież różne formy stowarzyszeń oraz właściciele prywatni. W każdym bądź razie przeprowadzona analiza ekonomiczno-organizacyjna w dłuższych okresach czasu dowodzi, zdaniem autorów, wyższości formy scentralizowanej hodowli i produkcji mleka oraz mięsa, aniżeli w indywidualnym gospodarstwie jednorodzinnym.

Poradnik rolniczy w tabelach. Warszawa 1962, PWRiL, s. 498.

Pierwszy tego rodzaju informator wydany w Polsce zawiera podstawowe dane liczbowe z następujących dziedzin: wiadomości ogólne o rolnictwie polskim, klimat, gleba, melioracje rolne, budownictwo wiejskie, mechanizacja rolnictwa, nawożenie organiczne i mineralne, uprawa roli i roślin, ochrona roślin, drzewa i krzewy owocowe, produkcja zwierzęca, gorzelnictwo, organizacja i ekonomika gospodarstwa rolnego, materiały opałowe, miary i wagi. Wydawnictwo będące zbiorem tabel, zestawień i rysunków (z pominięciem tekstu słownego) przeznaczono dla rolników-praktyków, instruktorów rejonowych służby rolnej, studentów i pracowników naukowych.

Prawowe położenie kolchozow w SSSR (Prawna sytuacja kolchozów w ZSSR) Moskwa 1961, Gos. Izdat. Jurid. Litier. s. 380.

Punktem wyjściowym opracowanej zbiorowo w Instytucie Państwa i Prawa Akademii Nauk ZSRR monografii i centralnym problemem rozważań jest zdolność prawna kolchozów, jako uczestników socjalistyczno-społecznych stosunków prawnych, ich sytuacja prawna po XXII Zjeździe. Na treść rozważań składa się: ogólna charakterystyka położenia prawnego kolchozów, ich prawa i obowiązki jako użytkowników ziemi, materialne prawa i obowiązki kolchozów, prawa i obowiązki w zakresie stosunków pracy oraz w dziedzinie zarządzania sprawami kolchozu (artelu).

Razwitiye kolchoznoj sobstwiennosti w pieriod rozwiernutowo stroitelstwa kommunizma (Rozwój własności kolchozowej w okresie wysoko rozwiniętego budownictwa komunizmu). Moskwa 1961, Ekonomizdat, s. 447.

Praca zbiorowa zawierająca materiały przygotowane na Sesję odbytą w kwietniu 1960 r., wykonana w Katedrze Ekonomii Politycznej Wydziału Ekonomicznego Uniwersytetu Moskiewskiego pod red. prof. N. A. Cagołowa, a przy udziale najwybitniejszych ekonomistów radzieckich, jak S. G. Strumilin, W. G. Wenzer, M. P. Osadko i in. Nicią przewodnią wstępu i poszczególnych wypowiedzi jest problem przekształcenia się własności kolchozowej w ogólnonarodową. Tematyka wypowiedzi koncentruje się wokół następujących zagadnień: sens przejścia do jedynej formy społecznej własności środków produkcji, podniesienie techniczno-materialnego wyposażenia produkcji kolchozowej, wzrost wydajności pracy, specjalizacja i koncentracja produkcji kolchozowej, wzrost kolchozowych funduszy niepodzielnych, związki międzykolchozowe oraz ich znaczenie dla rozwoju stosunków produkcyjnych w sektorze kolchozowym, sowchozy oraz ich wpływ na rozwój własności kolchozowej, rozwój własności kolchozowej i doskonalenie form podziału dochodów wg pracy, wytwarzanie i podział produktu dodatkowego jako czynnik zbliżenia własności kolchozowej z ogólnonarodową, rozwój stosunków pieniężnych, rozrachunek gospodarczy, zmiana gospodarstw przyzagrodowych w kolchozach.

Revue de la situation agricole de L'Europe à la fin de 1961 (Przegląd sytuacji rolnictwa w Europie na koniec 1961 r.). Genève 1961, Nations Unies, s. 153.

Redagowany przez Oddział CEE (FAO) kolejny, XIII tom, za rok 1961 daje przegląd stanu rolnictwa 22 krajów (członków komisji ekonomicznej) i ich sytuacji rynkowej oraz perspektyw produkcji i handlu głównymi artykułami rolnymi na najbliższy okres, w szczególności w zakresie zbóż (w latach 1960 i 1962), mięsa, bydła i produktów mlecznych (w latach 1959 i 1960), przemysłu tuczu drobiarskiego i rynku jajczarskiego.

ROGERS E. M.: Social change in rural society (Zmiany socjalne w społeczeństwie wiejskim). New York 1960, Appleton-Century-Crofts, s. XI, 490.

Autor próbuje odpowiedzieć potrzebom zgłoszonym przez studentów oraz prowadzących kursy socjologii rolnej 77 amerykańskich kolegów i uniwersytetów, i to tak w treści, uwzględniającej wysunięte postulaty, jak w formie, a nawet w terminologii (vide załączone zestawienie używanych definicji). Rzecz zawiera: wprowadzenie w zagadnienia socjologii rolnej na tle rewolucyjnych przemian dokonujących się w rolnictwie; traktuje o społecznym podłożu, tj. kulturze, osobowości, stosunkach grupowych i klasowych, o instytucjach w wiejskich i podmiejskich osiedlach (rodzinnie, kościele, szkole, organizacjach farmerskich i państwowych), „businessie” farmerskim itd. oraz o zmianach zachodzących w społeczeństwie, a w szczególności o perspektywach rozwojowych rolnictwa.

SCHMIDT G., KOPPE H., POEGGEL W.: **Warenproduktion und Wertgesetz in der Landwirtschaft der DDR** (Produkcja towarowa i prawo wartości w rolnictwie NRD). Berlin 1961, VEB Deutscher Landwirtschaftsverlag, s. 100. Vorlesungen Agrarökonomik 12.

Skrypt traktuje odrębnie o 2 wymienionych w tytule tematach: produkcji towarowej w rolnictwie oraz wykorzystaniu prawa wartości przez państwo robotniczo-chłopskie, przy pomocy cen. W odniesieniu do problemu produkcji towarowej omówiono konieczność i specyfikę tej produkcji w socjalizmie, strukturę i stałe jej pod-

noszenie w rolnictwie NRD oraz czynniki składające się na ten wzrost, znaczenie i formy wymiany towarowej pomiędzy miastem i wsią, zadania socjalistycznych przedsiębiorstw handlowych w NRD. W stosunku do drugiego z kolei zagadnienia omówiono: zadania polityki cen wobec spółdzielczo-socjalistycznego rolnictwa, obowiązków dostaw części produkcji i problem podwójnych cen oraz konieczność przejścia do cen jednolitych, wreszcie podstawowe zagadnienia planowego kształtowania cen rolnych.

SERENI E.: *Storia del paesaggio agrario italiano* (Historia rolniczego krajobrazu włoskiego). Bari 1961, Ed. Laterza, s. 440.

Oryginalnie ujęte opracowanie dotyczące przemian i rozwoju rolniczego krajobrazu włoskiego. Obejmuje okres od kolonizacji greckiej i etruskiej, poprzez średniowiecze, odrodzenie, wiek oświecenia, aż do czasów współczesnych. Autor uwzględnił nie tylko elementy związane z rozwojem ekonomicznym i socjalnym, które zaważyły na ukształtowaniu terenów rolniczych, lecz także powiązane z kulturą różnych epok i regionów. W pracy połączono momenty wizualne i literacko-opisowe z historycznymi, ekonomicznymi, socjalnymi i technicznymi w jedną syntetyczną całość.

SNEDECOR G. W.: *Statisticheskie metody w primienienii k issledowanijam w sielskom choziajstwie i biologii*. (Statystyczne metody w zastosowaniu do badań w rolnictwie i biologii). Moskwa 1961. Izd. Sielskochoz. Litier. Żurnałow i Plakatow, s. 503.

Tłumaczenie z V wydania tej klasycznej pozycji w zakresie zastosowań statystyki i matematyki do badań przyrodniczych. Należy powitać z uznaniem ukazanie się powyższej pozycji w języku rosyjskim w 1961 r., bowiem znajdujemy w niej najbardziej współczesne metody zastosowania statystyki matematycznej przy opracowywaniu wyników doświadczeń rolniczych i biologicznych. Praca jest obliczona pospołu na czytelników stosunkowo mało obeznanych z metodami statystyki matematycznej i eksperymentatorów, których stać na zastosowanie powyższych metod. Stąd ma ona całkiem praktyczne zastosowanie w pracy tak naukowców i wykładowców przedmiotów rolniczych i biologicznych jak studentów odpowiednich szkół i wydziałów oraz praktyków rolników.

Die staatliche Leitung und Planung der Landwirtschaft in der DDR (Państwowe kierownictwo i planowanie rolnictwa w NRD). Berlin 1961, VEB Deutscher Landwirtschaftsverlag, s. 184 Vorlesungen Agrarökonomik 11.

Praca zbiorowa wykonana pod kierunkiem prof. dra G. Seidla wprowadza w podstawowe zagadnienia zarządzania rolnictwem i planowania organów centralnych i regionalnych oraz doradczych, planowania perspektywicznego i rocznego w rolnictwie, w tym planowania: produkcji brutto i towarowej, produkcji roślinnej i zwierzęcej, kontrolę wykonania planów, planowanie zatrudnienia, nakładów kapitałowych i mechanizacji oraz planowanie finansowe.

STURROCK F. G.: *Planning Farm Work* (Planowanie pracy w gospodarstwie rolnym). Londyn 1960, Her Maj. Stationary Office, s. 135.

Biuletyn nr 175 wydawany przez angielskie Min. Rolnictwa, Rybołówstwa i Wyżywienia, zawiera materiał instruktażowy, oparty na teorii i praktyce organizacji gospodarstw farmerskich, mający na celu wprowadzenie racjonalnych metod do prac związanych z hodowlą (mięsną i mleczną), tuczem drobiu i uprawą roślin. W zakończeniu podano wskazówki o charakterze praktycznym.

TOMASZEWSKI R.: *Opis i analiza gospodarstwa rolnego*. Poznań 1961, WSR, s. 92.

Skrypt dla studentów odbywających praktyki rolnicze, zawierający wskazówki do prowadzenia ćwiczeń oraz do wszechstronnego poznania i przeanalizowania gospodarstwa rolnego. Skrypt zmusza do samodzielnych przemyśleń; składa się on z następujących działów: warunki przyrodnicze i ekonomiczne gospodarstwa, produkcja roślinna i zwierzęca, przedsiębiorstwa pomocnicze, maszyny i narzędzia, budynki i urządzenia, praca, bilanse, stan majątkowy i gospodarka finansowa, wnioski dotyczące obecnego stanu gospodarstwa i założenia do projektu jego organizacji.

WASILIEW L. S.: *Agrarnyje odnoszenija i obszczina w drewniem Kitaje XI—VII w. w. do n. e.* (Stosunki agrarne i wspólnota w starożytnych Chinach XI—VII w. p. n. e.). Moskwa 1961 Izd. Wostocz. Litier., s. 268.

Praca wydana przez Instytut Narodów Azji Akademii Nauk ZSRR traktuje o zagadnieniu wspólnoty rodzinnej, jej tradycjach i związkach ze strukturą rodowo-plemienną, a następnie zanikiem i powstaniem związków terytorialnych. Szczególna uwaga została zwrócona na charakter władania ziemią oraz sytuację społeczną ludności, w tym wspólnot.

Wopresy istorii sielskowno choziajstwa, krestjanstwa i rewolucionnowo dwiżenija w Rossii (Problemy historii rolnictwa, chłopstwa i ruchu rewolucyjnego w Rosji). Moskwa 1961, Akad. Nauk SSSR. s. 434.

Praca zbiorowa wydana przez Instytut Historii Akad. Nauk ZSRR ku uczczeniu 75-lecia akademika N. M. Drużinina zawiera bibliografię prac naukowych jubilata, blisko 40 wypowiedzi różnych autorów na tematy historyczno-ekonomiczno-społeczne i statystyczne rolnictwa, jak np. zmiany w rozmieszczeniu rolnictwa w Rosji Europejskiej, materialne nierówności i rozwarstwienie społeczne wsi rosyjskiej, rosyjska „obszczina” w piśmiennictwie XIX—XX w., zasoby zbożowe Rosji w 1917 r. itd.

ZEUGMANN J.: *Economie agricole de l'Europe Occidentale* (Gospodarka rolna w Europie Zachodniej). Bruxelles, Editions S. I. C., s. 72.

Syntetyczny przegląd sytuacji rolnictwa i polityki rolnej krajów należących do CEE (Europejskiej Wspólnoty Ekonomicznej). W centrum zainteresowań autora znajdują się gospodarstwa rolne oraz czynniki, które wpływają na ich dochodowość i ekonomiczną efektywność, m. in. w związku z podpisaną w Rzymie w 1957 r. konwencją o Wspólnym Rynku mającą doprowadzić do integracji rolnej tych krajów. Bardziej szczegółowo potraktowano sprawy optymalnych czynników wpływających na wyniki produkcyjne, uzyskiwane przez gospodarstwa rolne o różnej wielkości, przede wszystkim czynnika pracy oraz fachowości. Załącznik zawiera dane statystyczne.

ZIENTARA B.: *Kryzys agrarny w Marchii Wkrzańskiej w XIV w.* Warszawa 1961 PWN, s. 244.

Ciekawy przyczynek do badań nad strukturą rolnictwa krajów nadbałtyckich (a mianowicie Marchii Wkrzańskiej). Czytelnicy zajmujący się historią rolnictwa znajdą tu dane dotyczące: handlu zbożem w XII i XIV w., powiązań rynku zbożowego z gospodarstwami chłopskimi, rozszerzania się gospodarki folwarcznej w zakresie towarowej produkcji zboża i występującego w XIV w. upadku rolnictwa.

ARTYKUŁY EKONOMICZNO-ROLNICZE

BASIUK T.: Sowchozy — wiedzuszczije socialisticzeskije przedprijatja w siel-skom chozajstwie (Sowchozy — przodujące socjalistyczne przedsiębiorstwa w rolnictwie). *Ekonomika Sielskogo Chozajstwa*, Moskwa 1962, nr 1, s. 96—107.

W dziale czasopisma poświęconym instruktażowi autor, będący jednym z wybitniejszych znawców ekonomiki i organizacji sowchozów, naświetla ogólne ich znaczenie dla rolnictwa radzieckiego.

W ciągu ostatnich dwudziestu lat liczba sowchozów na skutek wzięcia pod uprawę nowych terenów zwiększyła się z 4159 do 7375, obszar ich wzrósł z 11,5 mln ha do 67,2 mln ha. Liczba zatrudnionych wzrosła z 1,1 mln do 5,2 mln.

Odpowiednio do tego wzrosła też produkcja sowchozów. W latach 1954—1960 produkcja brutto wzrosła czterokrotnie, produkcja towarowa zbóż wzrosła 5,5-krotnie, żywca — 3,3-krotnie, mleka — 4,5-krotnie. W ostatnich latach sowchozy biorą znaczny udział w dostawach na rynek; w stosunku do skupu ogólnokrajowego wynosi to: zbóż 43%, ziemniaków — 26%, warzyw — 47%, mięsa — 28%, mleka — 32%.

Autor szeroko omawia zadania sowchozów w okresie przechodzenia do komunizmu w dziedzinie zwiększenia wydajności w produkcji roślinnej i zwierzęcej, kompleksowej mechanizacji, zwiększenia wydajności pracy, specjalizacji produkcji i usprawnienia organizacji.

BEZVODA F.: Činitelé ovlivňující růst produktivity práce a intenzitu zemědělské výroby (Czynniki warunkujące wzrost produktywności pracy i intensywności produkcji rolnej). *Statistika a kontrola*. Praga 1962, nr 2, s. 94—100, streszczenie rosyjskie i angielskie.

Na podstawie zbadania szeregu spółdzielni produkcyjnych położonych w podobnych warunkach przyrodniczych autor badał czynniki wywołujące wzrost intensywności produkcji i produktywności pracy.

W rzędzie tych czynników wyróżnia przede wszystkim zwiększenie urodzajności gleby, systematyczne doskonalenie organizacji i technologii procesu produkcyjnego, usprawnienie organizacji pracy, zwiększenie mechanizacji oraz zastosowanie innych niezbędnych inwestycji.

W produkcji rolnej w coraz większym stopniu następuje zwiększenie udziału środków produkcji, natomiast zmniejsza się udział pracy żywej, jednocześnie zwiększa się produkcja z jednostki powierzchni i w przeliczeniu na pracownika.

DIECKMANN G.: Zur Durchsetzung der sozialistischen Leitungsprinzipien in landwirtschaftlichen Produktionsgenossenschaften im Zusammenhang mit der Leitungsstruktur (O stosowaniu socjalistycznych zasad kierownictwa w rolniczych spółdzielniach produkcyjnych w powiązaniu ze strukturą organizacyjną kierownictwa). *Zeitschrift für Agrarökonomik*, Berlin 1962, nr 1, s. 7—15.

W zarządzaniu spółdzielniami produkcyjnymi przyjmuje się stosowanie następujących zasad: jedność politycznego i gospodarczego kierownictwa; demokratyczny centralizm; zespołowe kierownictwo całością procesu produkcyjnego przy jednostkowym kierownictwie i odpowiedzialności wykonania poszczególnych zadań; dokładne rozgraniczenie zadań i kompetencji wykonawczych; systematyczna kontrola we wszystkich rodzajach działalności produkcyjnej i we wszystkich przejawach życia spółdzielni; materialne zainteresowanie członków spółdzielni wynikami ich pracy.

W zależności od typu spółdzielni, a także od ich rozmiarów i struktury organizacyjnej, zasady kierownictwa — przy zachowaniu ogólnych zasad wymienionych wyżej — przybierają różne formy. Chodzi tu głównie o ustalenie zadań, kompetencji i odpowiedzialności przewodniczącego spółdzielni, specjalistów kierujących poszczególnymi działami — agronoma i zootechnika, a także o wewnętrzną organizację brygad.

Artykuł zilustrowany jest schematami przedstawiającymi układ funkcji kierowniczych przy różnych formach organizacyjnych spółdzielni produkcyjnych.

EISGRUBER L.: *Ein Beitrag zur Anwendung der Produktionstheorie in der betriebswirtschaftlichen Forschung* (Przyczynek do zastosowania teorii produkcji w badaniach ekonomiki przedsiębiorstw). Agrarwirtschaft, Hanower 1962, nr 4, s. 101—111, streszczenie rosyjskie i francuskie.

Tematem artykułu jest porównanie użyteczności dla praktyki tradycyjnych metod badania czynników produkcji z nowoczesnymi metodami matematycznymi.

Tradycyjne metody polegają na porównaniu produktywności danego przedsiębiorstwa z określonym przeciętnym poziomem produktywności, gdzie poszczególne czynniki produkcji są przyjmowane jako niezależne jedne od drugich. Ta metoda pozwala, na przykład, na stwierdzenie, że produktywność jednostki obszarowej przedsiębiorstwa rolnego oraz produktywność kapitału w Niemieckiej Republice Federalnej jest większa niż w Stanach Zjednoczonych, natomiast produktywność pracy — odwrotnie — większa jest w Stanach Zjednoczonych.

Stawiając dla rolnictwa NRF jako cel powiększenie produktywności pracy, autor na podstawie analizy poziomu przeciętnej produktywności wyprowadza wniosek, że zwiększenie nakładu kapitału może też przyczynić się do powiększenia wydajności pracy.

Jednakże zastosowanie metody analizy matematycznej wykazuje, że przy zachowaniu opłacalności zwiększenie nakładu kapitału może nie doprowadzić do zwiększenia produktywności pracy. Punkt ciężkości bowiem leży nie w zwiększeniu stopnia mechanizacji, lecz w reorganizacji samego gospodarstwa.

Nie można zatem przejmować wzorów amerykańskich do rolnictwa NRF, gdyż organizacja farm amerykańskich oparta jest na innych zasadach, przy których osiąga się maksimum mechanizacji mniejszym stosunkowo nakładem kapitałowym. Podwyższenie produktywności pracy w rolnictwie NRF wymaga wnikliwego wejścia w istotę zachodzących tu procesów.

FOX K. A.: *The Study of Interactions Between Agriculture and the Nonfarm Economy: Local, Regional and National* (Badania powiązań rolnictwa z nierolniczą działalnością gospodarczą w przekroju lokalnym, regionalnym i gospodarki narodowej). Journal of Farm Economics, Menasha Wisconsin 1962, nr 1, s. 1—34.

Autor rozpatruje warunki rozwoju rolnictwa USA w związku z oddziaływaniem na nie innych gałęzi gospodarki. Główną uwagę poświęca lokalnym czynnikom kształtowania modelu rolnictwa i form integracji pionowej i poziomej. Przytacza szereg przykładów organizacji funkcjonalnej poszczególnych regionów o różnej wielkości zatrudnienia.

Artykuł w zasadzie stanowi studium teoretyczne oparte na obszernym materiale bibliograficznym (50 pozycji), daje przegląd wypowiedzi na omawiany temat autorów reprezentujących różne metody analizy ekonomicznej.

HURTA J.: *Problém zjišťování a oceňování živé práce pro potřeby vlastních nákladů* (Zagadnienie określenia i oceny pracy żywej w kosztach własnych). Zemedelská Ekonomika, Praga 1962, nr 2, s. 109—130, streszczenie rosyjskie i niemieckie.

Ocenę użytej pracy żywej przez porównanie ilości roboczodni na jednego zatrudnionego autor uważa za niewłaściwą ze względu na różny stopień intensywności gospodarstw, różny poziom kwalifikacji pracowników oraz na różnorodność przyjmowanych do obliczenia norm. Proponuje obliczać pracę według jednolitych norm określonych jako przeciętne dla całego kraju lub dla poszczególnych rejonów.

Tak określone normy pracy, pomimo ich obwegnego charakteru, uważa za bardziej odpowiednie dla obliczenia i porównywania kosztów własnych gospodarstw. Normy te pozwolą również na porównanie ilości użytej pracy z wynikami produkcyjnymi, wyrażonymi w cenach stałych.

Artykuł zawiera dużą ilość materiału statystycznego dotyczącego omawianego zagadnienia.

JAGIELSKI M.: **Główne zadania POM.** Nowe Drogi, Warszawa 1962, nr 4, s. 24—35.

Po przekazaniu przez Państwowe Ośrodki Maszynowe znacznej części swego parku maszynowego państwowej gospodarce rolnej i spółdzielniom produkcyjnym zadania POM koncentrują się na szerokim rozwinięciu różnego rodzaju usług ważnych dla rolnictwa.

W pierwszym rzędzie należą tu remonty maszyn na zasadzie umów dwustronnych z użytkownikami, określających termin dostaw sprzętu do remontu i czas jego trwania. Dalsze zadania — to rozwój usług instalacyjno-montażowych, obsługa gwarancyjna przy nabywaniu maszyn i sprzętu, pomoc w elektryfikacji wsi zarówno w uspołecznionych gospodarstwach, jak i w gospodarce chłopskiej. Szkolenie kadr technicznych dla mechanizacji rolnictwa ma objąć przygotowanie traktorzystów w ilości około 150 tysięcy w ciągu najbliższych pięciu lat, jak też odpowiednią ilość wykwalifikowanych rzemieślników do naprawy maszyn rolniczych.

Ekspluatacyjna działalność POM nie ma polegać na tradycyjnych pracach polowych, jak orka, żniwa, wykopki, lecz na pracach usługowych w transporcie rolniczym, ochronie roślin, niektórych pracach nawozowych (wysiew wapna, wylwanie wody amoniakalnej), konserwacji dróg. POM będą prowadzić również hurtową sprzedaż paliw płynnych i smarów.

Ekonomiczna sytuacja POM w ostatnich czterech latach doznała znacznej poprawy. Zamiast poprzedniego deficytu około miliarda złotych rocznie w roku 1961 uzyskano zysk w wysokości ponad 160 mln zł.

JERZAK M.: **Wartość, produktywność i cennosc gruntów ornych.** Roczniki Nauk Rolniczych. Tom 76, ser. 9, z. 3, Warszawa 1961, s. 437—481, streszczenie rosyjskie i angielskie.

Myślą przewodnią autora, przedstawiającego nowy i oryginalny pogląd na kryteria oceny ziemi jako czynnika produkcji, jest stwierdzenie, że w dokonywanym się procesie intensyfikacji produkcji rolnej niezbędne jest wszechstronne i wyczerpujące zobrazowanie ekonomicznej charakterystyki ziemi.

Jako wartość ziemi autor — za Marksem — przyjmuje czas pracy społecznie niezbędnej dla wytworzenia jej wartości użytkowej. Kryterium tak pojmowanej wartości stanowią koszty produkcji, przy tym nakładom w glebę odpowiada umownie ustalony okres amortyzacji.

Produkcyjność ziemi jest to wartość produktów uzyskanych w umownie przyjętym dla różnych typów gleb czasie.

Cenność ziemi jest to syntetyczny wyraz w mierniku pieniężnym: a) wartości, jakie zostały zakumulowane w glebie w celu podniesienia jej produktywności oraz b) wartości wynikających z naturalnych właściwości danej gleby. Cenność ziemi wyraża się według wzoru $C = P - K + W$, gdzie C — cenność, P — produktywność, K — koszt produkcji w umownym okresie lat, W — wartość.

Dla uzasadnienia powyższej metody określania wymienionych wielkości autor przytacza szereg danych statystycznych i wyniki doświadczeń ilustrujących efektywność zabiegów służących podniesieniu kultury i urodzajności ziemi.

MAKARCZYK W.: **Czynnik stabilności i aktywności zawodowej rolników w gospodarstwach indywidualnych.** Studia Socjologiczne, Warszawa 1961, nr 2, s. 125—144.

Studium powyższe zostało oparte o wyniki ankiety Ośrodka Badania Opinii Publicznej w roku 1960 na podstawie 1002 odpowiedzi. Reprezentacja gospodarstw była dość zbliżona do struktury występującej w kraju. Ankieta daje odpowiedzi na szereg pytań, jak np.: pogląd rolnika na własną pozycję społeczną; poczucie pewności lub niepewności zawodu; opinie o dochodowości; opinie o uznaniu u ludności nierolniczej; zamiłowanie do pracy w rolnictwie; aktywność zawodowa.

W opracowaniu omawianej ankiety szczególnie interesujące jest to, że analiza obejmuje nie tylko odpowiedzi na postawione pytania, lecz wskazuje także na powiązanie wzajemne pewnych poglądów i cech. Daje to pełniejszą i bardziej pogłębiającą charakterystykę sylwetki rolnika jako przedstawiciela swego zawodu.

MARSZAŁKOWICZ T., MALINOWSKA D.: **Wartość i amortyzacja środków trwałych w rolnictwie w 1957 roku**. Roczniki Nauk Rolniczych, Tom 76, ser. G — z. 3, Warszawa 1961, s. 483—521, streszczenie rosyjskie i angielskie.

Wartość odtworzeniowa środków trwałych oraz amortyzacji została obliczona dla różnych grup użytkowników (gospodarka państwowa, spółdzielcza, chłopska) z podziałem na budynki gospodarcze, maszyny i narzędzia, stado podstawowe, melioracje. Szacunek obejmuje całą Polskę oraz poszczególne województwa.

W artykule przytoczone są podstawy metodyczne szacunku oraz wyniki liczbowe obliczeń w układzie tabelarycznym. Analiza z braku miejsca ograniczyła się do omówienia niektórych tylko zagadnień, w szczególności np. skali porównawczej omawianych danych w przekroju wojewódzkim.

Zasługuje na wzmiankę stosunek amortyzacji do wartości środków trwałych w poszczególnych działach. Stosunek ten przeciętnie dla całej Polski wyrażony w procentach wynosi: budynki gospodarskie — 1,8; maszyny i narzędzia rolnicze — 8,7; stado podstawowe — 7,6; melioracje — 2,3; pozostałe środki — 6,5. Razem środki produkcji — 3,8; budynki mieszkalne — 1,0; ogółem środki trwałe w rolnictwie — 2,7.

FRANDOTA W.: **Rola i znaczenie ziemniaka przemysłowego i paszowego**. Roczniki Nauk Rolniczych. Tom 76, ser. G z. 3, Warszawa 1961, s. 523—563, streszczenie rosyjskie i angielskie.

Na podstawie analizy bilansu ziemniaczanego i porównania ziemniaka jako paszy i jako surowca przemysłowego z innymi roślinami autor dochodzi do wniosku, że uprawa ziemniaka w Polsce w rozmiarach obecnych (około 3 mln ha) jest ekonomicznie nieuzasadniona. Ziemniak bowiem pod względem zawartości w przeliczeniu na jednostkę powierzchni białka, tłuszczów i węglowodanów, ustępuje roślinom zbożowym (licząc ziarno oraz słomę).

Przy ogólnym niedoborze białka w żywieniu ludzi i karmieniu zwierząt ziemniak jako pasza powoduje również niewykorzystanie składników węglowodanowych, co szczególnie jaskrawo występuje w tuczu trzody.

Ziemniak jako roślinę stosunkowo mało wydajną, podlegającą chorobom, wyradzającą się, o dużych stratach przy przechowaniu, a ponadto pracochłonną, zdaniem autora należy w dużej mierze zastępować spaszaniem innych roślin — jak zboża jadalne, kukurydza, motylkowe.

POITEVIN J.: **Le procédé des abaques appliqués au programme planning** (Rachunek macierzy w zastosowaniu do planowania programu). Economie Rurale, Paryż 1961, nr 49, s. 3—12.

Planowanie programu opiera się na założeniach podobnych do stosowanych przy programowaniu liniowym, stanowi jednak metodę bardziej elastyczną od tego ostatniego przez to, że daje możliwość przejawiania inicjatywy w toku procesu produkcyjnego.

Autor podaje ogólne zasady rachunku macierzy w zastosowaniu do planowania programu w trzech kolejnych fazach:

- 1) najpierw dokonuje się szacunek wielkości dochodu brutto określonego wytworu na jednostkę produkcji przez odjęcie od wielkości produkcji brutto kosztów zmiennych;
- 2) następnie ustala się wielkość rozporządzalnych środków uczestniczących w produkcji oraz podaje się istniejące ograniczenia;
- 3) właściwa kalkulacja ekonomiczna polega na doborze rozwiązania mającego na celu osiągnięcie maksymalnego dochodu.

W końcu artykułu podany jest przykład zastosowania omawianej metody w gospodarstwach o przeciętnej wielkości 25 ha przy różnej ilości stale zatrudnionych pracowników i różnych kierunkach produkcji.

RAKŪWSKI M.: **Prognoza wzrostu produkcji rolnej w wyniku wzrostu stosowania nawozów sztucznych**. Gospodarka Planowa, Warszawa 1962, nr 4, s. 36—43.

Artykuł przedstawia metodę przewidywania efektywności nawożenia. Metoda ta polega na poszukiwaniu związku korelacyjnego między plonami (autor mówi o plonach ma na myśli zbiory), a zużyciem nawozów. Jako punkt wyjścia przyjmuje zależności określone przez D. Gruszczyńską z Zakładu Badań Ekonomicznych Komisji Planowania dla okresu 1950—1960 oraz w przekroju wojewódzkim. To ma sta-

nowić podstawę do prognozy efektywności nawożenia, którą autor określa w szerokim powiązaniu z innymi czynnikami, przyjmując w tym celu szereg umownych założeń.

W szczególności ustala funkcję „plonów” (zbiorów) w zależności od nawożenia, gdzie ilość nawozów naturalnych jest funkcją pasz, wielkość pasz znajduje się w skomplikowanym — jak sam autor twierdzi — związku funkcjonalnym ze zbiorami, które rozkładają się na spożycie, spasanie, siew i straty. W spożyciu ludności wzrostowi spożycia artykułów hodowlanych towarzyszy spadek spożycia produktów roślinnych. W ten sposób spożycie produktów roślinnych jest funkcją spożycia produktów zwierzęcych, które umownie przelicza autor na „mięso”. Po zastosowaniu swoistych wskaźników przeliczeniowych dokonuje się obliczeń zależności funkcjonalnych tych wielkości, uzyskując w ten sposób wielkość spożycia produktów hodowlanych na 1 mieszkańca (97 kg).

Zdaniem autora zbieżność tego obliczenia ze spożyciem wytworów hodowlanych według sprawozdawczości (94 kg) ma dowodzić poprawności metody. Artykuł kończy się wnioskami z zakresu polityki rolnictwa nawozów.

Zbyt duża ilość umownych założeń i swobodne operowanie zależnościami pomiędzy różnymi nazbyt odległymi od siebie przejawami rzeczywistości nasuwa szereg refleksji co do praktycznej przydatności tej metody, jak i jej teoretycznego uzasadnienia i wskazuje, że autor słusznie potraktował powyższy artykuł jako dyskusyjny.

SMOLEŃSKI K.: W sprawie stanu obecnego i perspektywy zatrudnienia w rolnictwie chłopskim. Wiś Współczesna, Warszawa 1962, nr 2, s. 35—46.

Prowizoryczne wyniki spisu 1960 roku świadczą o zmniejszeniu się liczby ludności rolniczej z 11,6 mln osób w 1950 roku do 11,3 mln w 1960 roku. Również szacunki dotyczące ilości zawodowo czynnych wykazują zmniejszanie się w tym czasie zatrudnienia w rolnictwie. Liczba zatrudnionych w gospodarce chłopskiej, wynosząca w roku 1950 — 6,7 mln osób spadła w 1960 do 6,2 mln.

Kurczenie się ludności rolniczej następowało skutkiem tego, że odpływ ludności do zawodów nierolniczych był większy niż przyrost naturalny. Podobne zjawisko występuje też w latach 1961—1965. Należy przypuszczać, że proces ten będzie w dalszym ciągu zachodzić w latach 1965—1970.

Szacunek zatrudnienia w ujęciu perspektywicznym, uwzględniając postęp techniczny, rozszerzenie zakresu usług różnego rodzaju itp., przewiduje na rok 1980 5,2—5,5 mln zawodowo czynnych w rolnictwie, co odpowiadałoby 3,5—3,8 mln osób w pełni zatrudnionych.

SOKOŁOWSKI K.: Spożycie naturalne w gospodarstwach chłopskich. Studia Ekonomiczne, Warszawa 1962, Zeszyt 7, s. 69—1112, streszczenie rosyjskie i angielskie.

Rozważania autora o dynamice spożycia naturalnego ludności chłopskiej w ostatnich kilku latach oparte są na danych rachunkowości rolniczej prowadzonej przez Instytut Ekonomiki Rolnej. Na podstawie tych danych można wnieść o wyrównaniu się spożycia ludności chłopskiej na wysokim poziomie, wynoszącym około 3500 kalorii na osobę dziennie.

Porównanie spożycia chłopa i robotnika wykazuje, że w grupach o tej samej stopie zamożności chłop spożywa więcej niż robotnik, aczkolwiek pożywienie jego jest mniej kaloryczne. Jednakże pod tym względem ostatnie lata wykazują w coraz większym stopniu przechodzenie chłopów do artykułów o większej, chociaż droższej wydajności kalorycznej i białkowej.

Wielkość zakupów żywności przez chłopów zależy głównie od wielkości przychodów pieniężnych. Natomiast wydatki na inwestycje lub środki produkcji nie stanowią czynnika ograniczającego zakup żywności. Zmniejszenie zakupów ma miejsce głównie w związku ze słabo rozbudowaną siecią zaopatrzeniową.

Autor zastrzega się, że fragmentaryczność i niedokładność danych dotyczących spożycia chłopskiego może niekiedy powodować, że wnioski wyciągane na ich podstawie wymagają sprawdzenia drogą dalszych badań.

SOWULA M.: Udział producenta rolnego w cenie detalicznej i koszty poradnictwa na rynku zbóż chlebowych. Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny. Warszawa—Poznań 1962, kwartał I, Zeszyt I, s. 183—202.

Sprawa relacji cen zbóż chlebowych i ich przetworów ma istotne znaczenie z punktu widzenia podziału dochodu społecznego. Względy ekonomiczne nie mogą tu przesłonić problemów społecznych z tym związanych. Doceniając trudności pogodzenia sprzecznych interesów, autor wskazuje na to, że warunki, w których 8—9 lat temu były ustalane ceny detaliczne chleba znacznie się zmieniły, co uzasadnia ich rewizję.

Obecna cena detaliczna mąki pszennej jest ustalona na poziomie pokrywającym cenę płaconą rolnikom za pszenicę oraz wszystkie koszty związane z obrotem, ponadto zawiera pewną nadwyżkę na akumulację.

Natomiast cena detaliczna mąki żytniej, ustalona bez nawiązania do relacji ceny żyta płaconej rolnikom, nie pokrywa znacznej części kosztów własnych i obrotu, przynosząc tym samym poważny deficyt.

Ceny detaliczne podstawowych gatunków chleba ustalone są na poziomie pokrywającym koszty własne produkcji i obrotu przy deficytowych cenach mąki żytniej, co jest częściowo zrekompensowane korzystniejszą relacją cen mąki pszennej.

Powyższe relacje cen przemawiają za koniecznością pewnej ich rewizji, szczególnie mając na względzie przeciwdziałanie obserwowanym zjawiskom marnotrawstwa chleba.

SLIWIŃSKA S.: Próba analizy warunków życia i pracy kobiet gospodyń wiejskich w Polsce. Roczniki Nauk Rolniczych, Tom 76, ser. G, z. 3, s. 615—647, streszczenie rosyjskie i angielskie.

Artykuł stanowi streszczenie części pierwszej obszerniejszej pracy autorki pod powyższym tytułem. Praca oparta była na ankiecie gospodyń wiejskich, dziennikach czynności oraz dziennikach żywienia. Omawiany artykuł podaje ogólne informacje o metodzie badań, daje charakterystykę środowiska badanego i uzyskanego materiału. Ponadto przedstawiono główne czynniki wpływające na poziom życia rodziny chłopskiej, jak warunki mieszkaniowe, zaopatrzenie w wodę, opał oraz oświetlenie.

Zapowiedziana jest publikacja w „Rocznikach” dalszych części wspomnianej pracy autorki.

VRANÝ J.: Použití metody rozboru meziodvětvových vztahů v zemědělství. (Zastosowanie metody przepływów międzygałęziowych w rolnictwie). Zemědělska Ekonomika, Praga 1962, nr 2, s. 89—108, streszczenie rosyjskie i niemieckie.

W artykule przedstawione są różne metody zastosowania analizy stosunków międzygałęziowych w badaniach makroekonomicznych rolnictwa.

Autor najpierw wprowadza czytelnika w ogólne zasady badania współzależności liniowych pomiędzy produkcją i zużyciem, układania równań itp. Następnie podaje dwa przykłady obliczeń.

Pierwszy przykład obejmuje bilans przychodów i rozchodów produkcji w jednym z obwodów ZSRR. Drugi dotyczy przepływów międzygałęziowych rolnictwa Węgier. Duże nagromadzenie materiału liczbowego bez bliższych wyjaśnień sposobu obliczania i zasad bilansowania liczb w tablicach stwarza dla czytelnika trudności w wyrobieniu poglądu na użyteczności tych metod.

Sprostowanie

W numerze 4 Zagadnień, w artykule Klemensa Ratajczaka pt. „System taryfowy w PGR a problematyka bodźców ekonomicznych” błędnie zamieszczono diagramy: na str. 71 zamiast diagramu A powinien być diagram C ze str. 78 i odwrotnie. We wszystkich diagramach słupki oznaczające wykształcenie niższe z dokończaniem fachowym powinny oznaczać wykształcenie średnie ogólne. Na str. 75, wiersz trzeci od góry jest „w różnym stopniu” — powinno być „w równym stopniu”.
